

היום נלמד בעזרת ה':

נדדים דף מא

(המשך מעמוד קודם)

ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה: כך אמר הקב"ה ליחזקאל בנבואה שיעשה לו כלים בשביל ללכת בגלות, לרמז לעם ישראל שאם לא יחזרו בתשובה הם יגלו מארץ ישראל.

בלא שְׁמֶשׁ: שיִשְׁמַשׁ אותו. רבב = שמן.

אין עני אלא בדעה: זהו העני האמיתי, ומה שאנשים קוראים לאדם שאין לו כסף 'עני' זהו לשון מושאל.. (-מהרש"א).

וכך אמרו ב'מערבא' - ארץ ישראל: מי שזו (הדעה) בו - הכל בו (הוא לא חסר כלום), ומי שזו (הדעה) לא בו - מה יש בו?.. אם את זה (דעה) הוא קנה - מה הוא חסר (כלומר הוא לא חסר כלום)? ואם הוא לא קנה את זה - מה הוא כן קנה?.. (כי כל מה שיקנה לא יועיל לו אם אין לו דעה).

חוזר לימי עלומיו: לאחר שהוא מתרפא הוא נהיה חזק ובריא יותר מאשר לפני המחלה. שנאמר 'רִטְפֵשׁ בְּשָׂרוֹ מְנַעַר יָשׁוּב לִימֵי עֵלּוּמָיו'. 'רִטְפֵשׁ' נוטריקון 'רטוב' ו'פש' (= מתרבה ומתגדל).

דמשכח לימודו: הפסוק נדרש כך: 'כל משכבו' כל הסדר שהיה לו בלימודו 'הפכת בחוליו' בגלל השכחה שנגרמה ממחלתו.

וכך קרה עם רב יוסף שלאחר שחלה הוא שכח את תלמודו, והיה אביו תלמידו מזכיר לו ומחזיר לו אותו. ולכן מצינו הרבה פעמים שרב יוסף אמר 'אינני מכיר את השמועה' הזו, ואביו אומר לו 'אתה לימדת אותנו ומהברייתא הזו לימדת אותנו'.

כי הוה גמיר רבי: כשהיה רבי לומד הלכה, הוא היה לומד אותה לעצמו בשלוש עשרה פנים (שלוש עשרה פנים של משנה וברייתא כגון משנת רבי ורבי חייא ומשנת בר קפרא ולוי ותנא דבי שמואל רש"י ברכות כ'), והיה מלמד אותה לרבי חייא בשבע פנים

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

בלבד. לאחר זמן חלה רבי ושכח את תלמודו ורבי חייא החזיר לו בחזרה את שבעת הפנים שהוא לימד אותו, אבל ששת הפנים הנוספות הלכו לאיבוד.

היה כובס (= קצרא) אחד ששמע את רבי כשהיה לומד לעצמו בשלוש עשרה פנים, הלך רבי חייא ולמד מהכובס את ששת הפנים הנוספות, והלך ולימד אותם בחזרה את רבי. ומאז כשהיה רבי רואה את הכובס הוא היה אומר לו 'אתה עשית אותי ואת חייא' (על פי הגמרא בסנהדרין 'כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו'). ויש אומרים שכך אמר לו 'אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי'.

כיון שהגיע קיצו של אדם: כאשר מגיע זמנו של אדם למות כל בעלי החיים משולחים בו להרוג אותו, ואפילו יתוש.

למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך: כאשר למשפטיך עמדו היום בני האדם והגיע זמנם למות – כולם עבדיך לקיים את הציווי.

שכיב גברא גבוה: סיפרו לו שמת אדם גבוה. איך? הוא רכב על פרידה קטנה, וכשהוא הגיע לגשר אחזה רוח שטות את הפרידה והיא זרקה אותו לנהר והוא מת. אפילו שהפרידה היתה קטנה והוא היה ארוך היא הצליחה להפיל אותו.

שמואל חזייה להווא קדוקתא עקרבא: שמואל ראה עקרבה (נקבת העקרב) שעולה על צפרדע ויושבת עליה בכדי לעבור את הנהר, ואז היא יורדת מהצפרדע והולכת לעקוץ בן אדם שעמד בעבר השני של הנהר והורגת אותו.

*

אין מבקרים את החולה אלא למי שחלצתו חמה: מי שיש לו חום גבוה. 'חלצתו' = לבשה אותו. שמואל בא להוציא מכאן את: חולי מעיים שלא מבקרים אותם שמא יתביישו כשיצטרכו לנקבים. וכן לא חולי העין ולא חולים בכאבי ראש מפני שהדבור מכביד על מחלתם. אמנם הוא מועיל לחולה בחום.

אמר רבא האי אישתא: = מחלת חום, אם לא שזהו שליח מלאך המוות שעל ידו מתים, היא מועילה לגוף כמו הקוצים לדקל ששומרים אותו מבעלי חיים המזיקים לו. וזאת כשהיא מגיעה אחת לשלושים יום. והיא טובה לגוף כמו מרקחת הנקראית 'תרייקי'.

מאי 'ערסן' וכו' חושלא וכו': שעורים קלופים ישנים בתחלת הניפוי. אמר אביי שהם צריכים בישול חזק כמו לבשר של שור.

בורדם: מחלה של שלשול ויש מפרשים של דם שיוצא מלמלטה. והוא נוטריקון 'בור' של 'דם'. אין מבקרים מי שחולה בזה שמא הוא יצטרך לנקביו ויצטער (-ר"ו), וכן אין מזכירים את שם המחלה שלא יתבייש החולה בזה (-תוס' רא"ש).

*

למדנו במשנה: ומרפאהו רפואת הנפש אבל לא רפואת ממונו. הגמרא מבררת במה מדובר?

אילמא דרפואת נפש בחינם: מדובר שהרופא הוא המדיר ונכסיו אסורים על החולה.

אם 'רפואת נפש' הכוונה רפואה כזו שני אדם עושים אותה מרצון ללא תמורה - ולכן מותר למדיר לעשותה למודר משום שהוא עושה מצוה בעלמא, אבל 'רפואת ממונו' כלומר סוג רפואה שלוקחים עליה שכר - אסור לו לעשות לו בחינם משום שהוא מהנהו (-רא"ש). אך אם כן קשה היה על המשנה לכתוב את הכלל שמותר בחינם ולא בשכר?

אלא רפואת נפש גופו: ומדובר כאמור שלא נוטלים עליה שכר, ולכן מותר לו לעשות אותה למודר כי הוא עושה מצוה. אבל 'רפואת ממונו' דהיינו רפואת בהמתו של המודר - אסור לו לעשות אפילו שלא נוטלים עליה שכר משום שאין בזה מצוה ונחשב הדבר שהוא מהנה אותו.

(לדעת הרא"ש אין זה נחשב כ'השבת אבידה' כי התורה לא ציותה לרפואות בהמה של חבירו. אבל לדעת הר"ן יש בזה מצוה של השבת אבידה, ומדובר שיש שם רופא אחר, ובכל אופן לגבי גופו מותר לו לרפאותו גם אם יש רופא אחר כי לא מכל רופא אדם מצליח להתרפאות).

ובכל אופן מותר לו לומר לחבירו איזה סם מועיל לרפואת את הבהמה, כי זה נחשב רק הנאה שבאה ממילא (שעל ידי שהוא יודע את הסם הוא הולך ונותן לה אותו מהממונו שלו).

משנה: המשך דין מודר הנאה:

ומותר למודר לרחוץ עם המדיר באמבטי גדולה, אבל לא בקטנה לפי שבשהמדיר נכנס לתוכה המים עולים ומהנים את המודר (ולעומת זאת באמבטי גדולה המים לא עולים).

וישן עמו במטה, ר' יהודה אומר וכו': רבי יהודה מפרש את דברי תנא קמא, שההיתר לישון עמו במיטה הוא רק בימות החמה שאינו נהנה מחום גופו, אבל בימות הגשמים אסור לפי שהוא נהנה מחום גופו (= כפי שנאמר בקהלת "גם אם ישָכְבוּ שְׁנַיִם יַחַם לָהֶם...").

ומיסב עמו על המיטה: אפילו בימות הגשמים, לפי שאין זה מחמם.

ואוכל עמו על השולחן: ולא גוזרים שמא יאכל מִהֶמְכָּה של חברו ויהנה ממנו.

אבל לא מן התמחוי: תמחוי = קערה. כלומר שאם נתנו לשניהם ביחד קערה אחת אסור לו לאכול בה, לפי שאם המדיר ימעט לאכול הוא מהנה בזה את המודר שיאכל יותר.

אבל אוכל הוא עמו מן התמחוי החוזר: מותר לו לאכול עמו כשהתמחוי כ"כ גדול שאי אפשר לאכול את כל מה שבתוכו, ומה שנשאר חוזר לבעל הבית, שאז הוא לא מהנה אותו במה שאוכל קצת.

נמרא: תניא וכו': רבי מאיר גוזר לאסור אף באמבטי גדולה, שמא ירחץ עמו בקטנה. וגוזר לאסור לישון עמו בין במיטה גדולה ובין במיטה קטנה ואפילו בימות החמה, שמא ישן עמו במיטה קטנה בימות הגשמים ויהנה ממנו.

ורבי יהודה חולק וסובר שמותר לו לישון עמו במיטה גדולה אפילו בימות הגשמים, לפי שלא גוזרים שמא ישן עמו במיטה קטנה. ובמיטה קטנה מותר לו לישון עמו בימות החמה, לפי שלא גוזרים שמא ישן עמו בימות הגשמים. וכן מותר לו לרחוץ עמו באמבטי גדולה שהמים לא עולים, ולא גוזרים שמא ירחץ עמו בקטנה. ומותר לו להיכנס עמו לאמבטי קטנה כדי להזיע, לפי שאין בזה תוספת חום.

*

מן התמחוי החוזר לבעל הבית: כפי שביארנו במשנה.

משנה: מן האבוס של פועלים: לא יאכל עמו מקערה גדולה שמניחים לפני הפועלים (= היא נקראת 'אבוס' לפי שהפועלים אוכלים הרבה כבהמות בגלל שהם עובדים קשה), לפי שאם המדיר ימעט לאכול הוא מהנה בזה את המודר שיאכל יותר. (כאן המשנה לא כתבה שמותר לו לאכול באבוס 'החוזר' כמו שכתבה במשנה הקודמת לגבי תמחוי, לפי שהפועלים לא מחזירים מהאבוס לבעל הבית).

ולא יעשה עמו באומן: אומן = שורת הכרם. כלומר שאסור לו לחפור עמו בשורה שבכרם, שעל ידי שהוא חופר בקרקע שאצלו הוא מרכך את הקרקע הסמוכה לחברו, ובכך הוא מהנה אותו שיהיה לו יותר קל לחפור. זו דעת ר"מ.

וחכמים אומרים: מותר לו לחפור כשהוא רחוק מחברו, שאז הוא לא נהנה מחפירתו.

גמרא: ר"מ וחכמים מוזדים שאסור לו לחפור שכשהוא נמצא קרוב לחברו, לפי שבכך הוא מרכך את הקרקע של חברו ומהנה אותו שיהיה לו יותר קל לחפור, מחלוקתם כשהוא נמצא רחוק מחברו שאז הוא לא מרכך את הקרקע שחברו חופר בה, ר"מ אוסר גזרה שמא יחפור עמו קרוב, וחכמים לא גוזרים.